

אודות "תנורו של עכנאי",² שם רבי אליעזר העדיף שיחרימו אותו ובלבד שלא להיכנס למרות הרוב שפסק נגדו.

רבי אליעזר נאמן לתפיסה הלומדת את יסוד התפילה מהאבות, ולא מקרבנות התמיד.³ תפיסה זו מדגישה את הפן האישי של התפילה, והוא העומד בבסיס דבריו של רבי אליעזר. ואכן, שני התלמודים מספרים כיצד ביטא רבי אליעזר את עולם התפילה הייחודי שלו. על פי הירושלמי היה רבי אליעזר "מתפלל תפילה חדשה בכל יום" (ירושלמי, ברכות ד, ג [ח ע"א]) ובוודאי שהתחדשות כזו נובעת מהתחדשותה היומית של החוויה האישית של המתפלל. בבבלי מופיע שרבי אליעזר מיישם את גישתו שתפילה אינה צריכה להיות דומה לחברתה גם אצל אחרים:

תנו רבנן: מעשה בתלמיד אחד שירד לפני התיבה בפני רבי אליעזר והיה מאריך יותר מדאי. אמרו לו תלמידיו: רבינו, כמה ארכן הוא זה! אמר להם: כלום מאריך יותר ממשה רבינו? דכתיב ביה: את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה וגו'. שוב מעשה בתלמיד אחד שירד לפני התיבה בפני רבי אליעזר והיה מקצר יותר מדאי. אמרו לו תלמידיו: כמה קצרן הוא זה! אמר להם: כלום מקצר יותר ממשה רבינו? דכתיב: אל נא רפא נא לה.

בבלי, ברכות לד ע"א

לטעמו של רבי אליעזר, אין להתרגש אם החזן מקצר או מאריך, אדרבה – דווקא התפילות החריגות הללו, המותאמות לזמן ולאדם, הן התפילות המעולות, ואותן הוא משווה לתפילת משה רבנו.

התחנונים שבקבע

על מחלוקת רבן גמליאל ורבי אליעזר אפשר לומר "אלו ואלו דברי אלוהים חיים". שורשי התפילה אכן נעוצים גם בקרבנות וגם באבות. אמת ש"העושה תפילתו קבע אין תפילתו תחנונים" ואמת ש"העושה תפילתו תחנונים אין תפילת קבע". האתגר הגדול הוא למצוא את הדרך לשלב בין שתי אמתות אלו.

מתברר שבמקור חלק רבי אליעזר הגדול על עצם תקנתו של רבן גמליאל, אולם עורכי המשנה הציגו את דעתו במשנה ד כדעה עצמאית ולא במשנה ג, בסמוך לדעת רבן גמליאל. כתוצאה מחלוקה זו דברי רבי אליעזר אינם מתפרשים כחולקים על רבן גמליאל בשאלות מתי להתפלל או מה לומר בתפילה, אלא באים כהדרכה כיצד יש להתפלל. כך עולה גם בהסבר הבבלי לשיטתו: